

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Kirkkohallitus näkee hyvänä kielitaidon ja työelämätaitojen vahvistamisen, mutta toteaa, että ilman riittäviä resursseja se ei toteudu. Riittävä kielitaito on avain osallisuuteen kaikkialla yhteiskunnassa, ei vain työelämään. Lakiesityksessä tulisi huomioida, että myös oman kielen ja kulttuurin säilyttämisen tukeminen on osa kotoutumista tukevia toimia ja siten osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Maahanmuuttajanaiset, kotiaidit ja muut työvoiman ulkopuolella olevat sekä muut haavoittuvat ryhmät (esimerkiksi vammaiset ja traumaista kärsivät) tarvitsevat joustavia kotoutumispalveluja. Seurakuntien työntekijät kohtaavat toiminnoissaan näitä ryhmiä ja ovat havainneet, että tarvitaan inklusiivisia malleja kielen ja työelämätaitojen oppimiseen. Koulutuspolkujen on oltava saavutettavia myös niille, joilla on oppimisen esteitä, matala koulutustausta tai heikko lukutaito. Kirkkohallitus korostaa ihmisarvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmaa kotoutumistoimissa.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Esityksessä esitetyt säästöt ovat mittavia, mikä on kirkkohallituksen mielestä ristiriidassa esitettyjen vaatimusten kanssa. Tämä voi heikentää kotoutumispalvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja laatua eri alueilla. Erityisen huolissamme olemme kiintiöpakolaisten vastaanoton kustannusten siirtymisestä kuntien vastuulle, mikä vähentää niiden mahdollisuuksia ottaa vastaan pakolaisia. Kiintiöpakolaisjärjestelmä on kuitenkin osa hallittua maahanmuuttoa, jota tulisi tukea.

Säästöt voivat lisäksi heikentää haavoittuvien ryhmien saamia kotoutumispalveluja, koska esimerkiksi pienten opetusryhmien kulujen voidaan katsoa tuolloin nousevan liian korkeiksi. Näin haavoittuvien ryhmien kotoutuminen kärsii.

Kun kotoutumisen kesto lyhennetään ja rahoitusta vähennetään, mutta vaatimuksia samalla lisätään, johtaa se todennäköisesti heikompiin oppimistuloksiin, hitaampaan työllistymiseen ja palvelujärjestelmän kuormittumiseen eli päinvastaiseen kuin mitä lainsäädännön tavoitteet edellyttävät. Säästöt voivat lyhyellä aikavälillä pienentää menoja, mutta pitkällä aikavälillä kasvattaa kustannuksia heikommin toimivan kotoutumisjärjestelmän vuoksi.

Järjestöt ja uskonnolliset toimijat järjestävät matalankynnyksen kielikoulutusta, auttavat osallisuuteen ja kotoutumiseen, mutta niille ei osoiteta lakiesityksessä selkeää roolia tai resursseja.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Kirkkohallitus kannattaa selkeästi ilmaistuja kotoutumistavoitteita (kielitaito, työelämävalmiudet, yhteiskuntaan kiinnittyminen), mutta korostaa, että kokonaisvaltainen kotoutuminen toteutuu vain, jos huomioidaan myös sosiaalinen osallisuus, henkinen ja kulttuurinen hyvinvointi, perheiden hyvinvointi ja yhteisöön juurtuminen, jotka tapahtuvat arjen kohtaamisissa. Ilman yhteisöjen vastaanottavuuteen panostamista kielen oppiminen ja työelämävalmiudet jäävät irrallisiksi.

Velvoitteet voivat olla haavoittuville ryhmille (mm. terveyshaasteisille, traumataustaisille, lukutaidottomille, perheellisille ja muille haavoittuville henkilöille) liian vaikeita saavuttaa ilman toimivia turvaverkkoja ja muuta tukea. Liiallinen sanktiokeskeisyys voi syrjäyttää ne ihmiset, jotka tarvitsisivat eniten tukea. Kirkkohallitus korostaa, että realistisesti ja yksilöllisesti asetetut tavoitteet tuottavat parempia tuloksia kuin liian tiukat ja yhdenmukaiset tavoitteet ja aikarajat.

Kirkkohallitus korostaa, että kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi. Velvoitteiden rinnalla yhteiskunnalla tulee olla todelliset valmiudet ja resurssit tarjota laadukkaita, saavutettavia ja inhimillisiä palveluja.

Seurakunnat ja muut yhteisöt tukevat kotoutumista merkittävästi tarjoamalla matalan kynnyksen osallistumisen ja yhteisöllisyyden paikkoja. Tämän roolin tunnistaminen vahvistaisi kotoutumisen onnistumista myös silloin, kun velvoittavuutta lisätään.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Alkuvaiheen palveluprosessin vahvistaminen on kotoutumisen onnistumisen kannalta keskeistä. Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että arviointi tapahtuu riittävällä asiantuntemuksella ja että se huomioi maahanmuuttajan kielelliset, sosiaaliset, terveydelliset ja perhetilanteeseen liittyvät tarpeet.

Velvoittavuuden lisääminen ei saa johtaa tilanteeseen, jossa haavoittuvassa asemassa olevat (esim. traumataustaiset, pienten lasten vanhemmat tai heikon koulutustaustan omaavat) jäävät palveluiden ulkopuolelle tai ohjautuvat liian kuormittaville poluille.

Kirkkohallitus korostaa myös alkuvaiheen ohjauksen ja neuvonnan laadun merkitystä. Ilman riittäviä resursseja ja osaamista tavoitteeksi asetettu sujuvoittaminen voi heikentää palveluiden yhdenvertaista toteutumista.

Seurakunnat ja muut yhteisöt tarjoavat merkittävää tukea kotoutumisen alkuvaiheessa. Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että tämä rooli tunnistetaan ja että palveluprosessiin sisältyy systemaattinen ohjaus myös yhteisöllisiin ja matalan kynnyksen toimintoihin

Muut huomiot

Kirkkohallitus haluaa korostaa hyvien väestösuhteiden ja yhteisöllisyyden merkitystä kotoutumisessa, mikä ei nyt lakiehdotuksesta käy riittävästi esille. Järjestöjen ja uskonnollisten toimijoiden kumppanuuden vahvistamiseen kotoutumisessa tulee kiinnittää huomiota. Kotoutumisen mittareihin tulisi lisätä myös hyvinvointi- ja osallisuusmittareita.

Lisäksi ehdotamme uskonnollisten toimijoiden lisäämistä seuraaviin kohtiin:

2.3 Kotoutumista edistävät palvelut: Lisätään ilmaisu "...sekä järjestöjen, yhdistysten, uskonnollisten yhteisöjen ja muiden yhteisöjen tarjoama matalan kynnyksen tuki ja toiminta..."

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio: Lisätään maininta, että orientaatio sisältää tiedon paikallisista uskonnollisista yhteisöistä, uskonnonvapaudesta ja niiden tarjoamista palveluista.

19 § Kotoutumissuunnitelman sisältö: Täsmennetään, että osallisuutta voidaan toteuttaa myös uskonnollisten yhteisöjen toimintaan osallistumalla.

Hyvien väestösuhteiden edistäminen (2.2.3): Lisätään, että paikallisissa yhteistyörakenteissa voidaan hyödyntää uskonnollisia yhteisöjä dialogin ja vastaanottavuuden vahvistamisessa.

Alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta (2.3.1): Kirjataan mahdollisuus ohjata asiakas suostumuksella myös uskonnollisten yhteisöjen matalan kynnyksen toimintaan osana osallisuutta ja arjen tukea.

Saloranta Teija
Kirkkohallitus